

PISA, d'acord, i ara què?

Una jornada de debat reflexió dels Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya a partir dels resultats de l'informe PISA

CONTEXT

La recent publicació dels resultats de l'informe PISA ha desencadenat un rebombori mediàtic que ha posat de manifest les deficiències percebudes en el sistema educatiu català. Aquesta revelació no ha estat una sorpresa per la comunitat educativa, que ja fa més de 10 anys que avançava aquesta realitat amb preocupació. Aquest període de temps ha estat marcat per un seguit d'antecedents que, lamentablement, han contribuït a minar un sistema educatiu mancat de la robustesa necessària.

Els resultats de l'informe PISA no poden ser considerats de manera aïllada, sinó com a fruit d'una sèrie de condicions i pràctiques que s'han acumulat al llarg dels anys i que han incrementat la fragilitat en el sistema. Aquesta vulnerabilitat és el resultat d'una manca de resolució eficaç de problemes ja identificables amb anterioritat, com la necessitat d'ajustar l'ensenyament a la diversitat o abordar les desigualtats socials i econòmiques.

ACCIÓ

En aquest context, el passat dissabte 20 de gener 2024 a Valls, seu del Moviment Educatiu de l'Alt Camp (MEAC), l'Escola La Candela va acollir amb èxit la Jornada de Treball *PISA, d'acord, i ara què?*, organitzada per la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya (FMRPC). Afrontar aquesta situació no pot limitar-se únicament a la recerca de mesures immediates per millorar els resultats dels informes internacionals. És evident que és necessària una resposta més profunda i estructural. Aquesta resposta implica un debat exhaustiu que ajudi a posar la lupa a qui li correspongui prendre decisions sobre els veritables desafiaments del sistema educatiu català.

Així doncs, la FMRPC a la Jornada celebrada a Valls, va reunir membres de la Comunitat Educativa d'arreu del territori interessats a abordar els reptes actuals de l'educació a Catalunya. L'objectiu fonamental va ser la generació d'un discurs col·lectiu dels Moviments de Renovació Pedagògica, a través d'un debat pedagògic més enllà dels resultats de l'informe PISA. Considerem que en el panorama educatiu actual és imprescindible que el discurs pedagògic i col·lectiu dels professionals del món educatiu es tingui en compte a

l'hora de dissenyar mesures concretes orientades a la millora del sistema educatiu actual. Cal establir estratègies sofisticades i realment estructurals, orientades no només a abordar els símptomes, sinó a transformar les arrels del problema.

1a PART. *QUÈ ÉS i QUÈ NO ÉS PISA?*

Per fonamentar el marc contextual actual, la primera part de la jornada va comptar amb la intervenció del Dr. Enric Prats, professor de Pedagogia Internacional de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona, qui va proporcionar una visió aprofundida de què és i què no és PISA. Aquest marc conceptual va donar als participants els primers elements per a posicionament individual i col·lectiu respecte als indicadors d'aquesta prova internacional.

En aquest sentit, l'Enric Prats va situar diversos aspectes a tenir en compte d'aquest informe. Per una banda, PISA és un instrument d'avaluació que mesura, bàsicament, tres tipus d'indicadors: els aprenentatges competencials d'alumnat de quinze anys en les matèries de comprensió lectora, matemàtiques i ciències. Ho fa, a més, en una única prova. El disseny de l'instrument d'avaluació, doncs, dona una imatge instantània, i en cap cas valora els processos d'aprenentatge realitzats ni a nivell individual ni a nivell de disseny i implementació curricular de cada país participant. PISA, per tant, no és una eina de diagnòstic del sistema educatiu, malgrat que inclou algunes dades de context específiques que poden dur a interpretar-los amb determinades mirades.

L'exposició va convidar a reflexionar quina ha de ser, doncs, la mirada de la nostra comunitat educativa respecte a aquestes dades que aporta l'informe, i quin pes els hi donem com a indicadors en funció del nostre disseny i desenvolupament del sistema educatiu.

2a PART. *ANTECEDENTS ALS RESULTATS PISA*

La segona part va incloure una presentació a càrrec de Jordi Puche, membre de l'equip coordinador de la FMRPC, qui va compartir dades essencials de context per fonamentar el posterior debat. El més destacable va ser posar de manifest, malgrat el rebombori actual, que ens trobem davant una tendència de resultats negatius coneguda des de 2015. Aquest retrocés coincideix amb un context de polítiques educatives caracteritzat per la fragilitat del sistema per una sèrie de factors.

Les dades aportades van evidenciar la inestabilitat política dels darrers anys en què els constants canvis de rumb han anat en contra del servei públic han generat un relat de no essencialitat de l'escola i l'educació. A més, la continuada manca de coordinació del sistema s'ha traduït en indefinició en els objectius, planificació erràtica i, per tant, en inversions i proveïment de recursos amb poca incidència, amb períodes de severes retallades, així com una manca d'avaluació seriosa del seu impacte.

L'aplicació d'una governança amb polítiques educatives a través de mesures homogeneïtzadores, ha produït un sentiment d'aïllament i desafecció en la comunitat educativa. Els centres manifesten manca d'acompanyament i suport en la detecció de necessitats adaptades al territori i contextos específics.

3a PART. *ELEMENTS ESTRUCTURALS DE L'ACTE EDUCATIU*

Posteriorment, Montse Montanyà i Maria Marcos, també membres de l'equip coordinador de la FMRPC, juntament amb el Dr. Enric Prats, van conduir una conversa que va servir per orientar el posterior debat i focalitzar l'atenció del treball en grup de reflexió sobre els elements clau que configuren el fenomen de l'acte educatiu: el sentit de l'educació, el context, el contingut, els professionals i les condicions.

Aquesta reflexió va posar l'èmfasi en el sentit de l'educació i de l'escola i les seves finalitats més enllà de l'obtenció d'uns determinats resultats. Es va destacar la importància de promoure la connexió entre els destinataris i el professorat per garantir que les accions realitzades estiguin dotades de significat. Valorar el context i adaptar-se a les necessitats immediates de cada persona, considerant-les com a individualitats, va emergir també com un altre element fonamental pel posterior debat. Tot això, tenint en compte, com a punt de partida, l'interès de l'alumnat per transmetre els continguts curriculars posant al centre els sabers imprescindibles i enriquint-los amb els desitjables.

En aquest sentit, es va plantejar la necessitat d'un canvi d'actitud general amb l'objectiu de superar el desencant i la desmotivació que, a vegades, es manifesten en la rutina diària de l'alumnat i el col·lectiu de professionals del món de l'educació. Es va suggerir que els docents haurien de poder allunyar-se de la burocràcia excessiva imposada pel sistema, focalitzant-se més en la part pedagògica i creant espais de diàleg, avançament i reflexió.

Amb tot aquest camí dibuixat, es va subratllar la necessitat de poder enriquir-lo amb recursos repartits segons les necessitats de cada territori, evitant uniformitats que poden resultar ineficients. Per aquest motiu, entre d'altres, la planificació prèvia i l'avaluació

posterior es van presentar com a elements fonamentals per realitzar el seguiment dels progressos i ser resilents als reptes que esdevinguin.

Tots els elements plantejats en la conversa tenien la voluntat d'orientar la reflexió per la consecució d'un sistema educatiu de qualitat i valorat per la societat per la seva funció com una institució de prestigi essencial.

4a PART. REFLEXIÓ I DEBAT COL·LECTIU

El moment culminant de la jornada es va viure amb intensitat durant l'espai de debat i reflexió col·lectiu, on els participants van analitzar amb deteniment els elements fonamentals que són la base d'una educació de qualitat. Amb un èmfasi especial en la comprensió dels aspectes clau de l'acte educatiu, es va prioritzar la identificació dels punts que requereixen atenció immediata per donar resposta a les necessitats del sistema educatiu a Catalunya.

Amb la sala plena d'entusiasme i energia constructiva, els participants van abordar qüestions fonamentals com la necessitat de personalitzar l'aprenentatge per atendre a la diversitat de l'alumnat, la importància de fomentar la participació activa dels estudiants en el procés educatiu i la valoració de l'educació inclusiva com a pilar d'un sistema equitatiu.

Aquesta etapa de la jornada va donar pas a la formulació de propostes i mesures estratègiques concretes. Els assistents, amb les seves experiències i coneixements, van contribuir activament al disseny d'iniciatives orientades a reforçar els aspectes prioritzats. Des de l'avaluació contínua del sistema fins a la implementació de models educatius, la descentralització o el temps educatiu del fora escola, cada proposta va ser sotmesa a un debat profund, amb la finalitat de garantir la seva eficàcia i la seva coherència sota criteris pedagògics.

POSICIONAMENT I PROPOSTES DELS MRPS

L'informe PISA, amb tota la seva importància i impacte, ha de ser analitzat amb una perspectiva reflexiva i selectiva, prenent només allò que realment pot contribuir a la millora del sistema educatiu. Des del 2001, el panorama educatiu ha estat marcat per una successió de canvis, tant legislatius com polítics, que han generat una inestabilitat constant. Aquesta inestabilitat ha contribuït a afeblir la creença en la consideració de l'escola com a servei essencial, amb canvis freqüents que ataquen i desestabilitzen les metodologies i els intents de renovació pedagògica.

Així doncs, l'estat actual de l'educació es caracteritza per la fragilitat del departament i del sistema educatiu en general, aïllament entre docents i manca de col·laboració entre centres. Els professionals del món educatiu, des del seu compromís ètic, i la resta de la comunitat educativa, reclama canvis sistemàtics que esdevinguin estructurals. Qualsevol canvi en l'àmbit educatiu requereix temps per mostrar els seus efectes, i aquest procés es veu dificultat quan es produeixen canvis constants. Per tant, la demanda de tranquil·litat, pauses i calma en l'àmbit educatiu és més necessària que mai.

Les ideologies polítiques i els interessos econòmics han influït en la tendència a tancar línies públiques mentre es mantenen les concertades. D'acord amb aquesta situació considerem imperatiu replantejar la funció dels funcionaris, estabilitzar els docents i abordar la crisi de l'escola, amb una pública que resulta costosa i una concertada que no és rendible.

Per afrontar aquesta situació, es plantegen tres punts claus. En primer lloc, establir línies clares i defensar la prioritat de l'educació pública. En segon lloc, reconèixer la bona tasca realitzada per la societat i donar suport als centres que necessitin replantejar els seus projectes. És a dir, reforçar i consolidar allò que ja es fa bé a l'educació. Finalment, destacar la importància d'un Departament d'Educació que sigui realment funcional, amb capacitat de coordinació i planificació que contribueixi a la consecució d'uns objectius clars i definits. En aquest context, un altre aspecte que resulta essencial és la realització d'un procés d'avaluació integral que permeti identificar punts de millora i adaptar les estratègies a les necessitats concretes de cada àmbit. És a dir, l'avaluació com a element clau que afavoreixi a l'establiment de punts de referència objectius i l'abordatge de deficiències de manera precisa i eficaç.

TANCAMENT I CONCLUSIONS

Per concloure, la jornada d'intercanvi i reflexió va contribuir a consolidar el compromís col·lectiu amb la millora de l'educació. Les idees discutides es van traduir en propostes d'accions concretes amb la voluntat de contribuir a un futur educatiu més inclusiu, equitatiu i en consonància amb els reptes de la societat actual.

L'esdeveniment va posar de manifest la convicció dels MRPs que cal anar més enllà dels resultats de l'informe PISA. L'impacte mediàtic posterior a la publicació d'aquests resultats i l'aparent clima d'emergència educativa són un símptoma de la fragilitat d'un sistema que manca d'arguments sòlids per fonamentar un model educatiu coherent, amb sentit i

consens. És un indicatiu de la necessitat d'establir un marc conceptual clar. De manera que l'informe PISA ha de considerar com un indicador més i no com un element capaç de desestabilitzar un sistema amb fonaments de castell de cartes mancat d'una "pinya" sòlida i solidària en la qual tot agent coneix la missió i el seu lloc en l'engranatge.

La millora de la qualitat del sistema educatiu no és només una qüestió de punts en informes internacionals, sinó una tasca complexa que requereix una visió a llarg termini, un compromís profund i la implementació de polítiques que resolguin els problemes estructurals identificats. Prenguem-ho, doncs, com una oportunitat per a créixer col·lectivament amb una missió comuna de millorar l'educació a Catalunya. És ara, més que mai, que la comunitat educativa ha de prendre la iniciativa per contribuir a la creació d'un sistema més resilient, equitatiu i adaptat als reptes del segle XXI.

Federació de Moviments de Renovació Pedagògica de Catalunya

Valls, 20 de gener de 2023